Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunnalle

Asia: HE 43/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi tekijänoikeuslain ja sähköisen viestinnän palveluista annetun lain muuttamisesta

Asia: HE 313/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi tekijänoikeuslain ja sähköisen viestinnän palveluista annetun lain muuttamisesta annetun hallituksen esityksen (HE 43/2022 vp) täydentämisestä

Liikenne- ja viestintävaliokunta on pyytänyt Yleisradiolta lausuntoa hallituksen esityksistä eduskunnalle laeiksi tekijänoikeuslain ja sähköisen viestinnän palveluista annetun lain muuttamisesta. Lakiehdotuksiin pyydetään ottamaan kantaa kokonaisuutena sekä alkuperäisen hallituksen esityksen että täydentävän hallituksen esityksen osalta. Erityisesti kantaa pyydetään ottamaan 25 h §:ään ja perustuslakivaliokunnan lausunnossa PeVL 58/2022 vp esitettyyn kysymykseen esitysten tasapainosta toisaalta sananvapauden ja muiden käyttäjien oikeuksien ja toisaalta tekijänoikeuksien ja direktiivien välillä samalla huomioon ottaen kansallinen liikkumavara.

Yleisradio kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä. Verkkolähetysdirektiivi koskee rajat ylittävää edelleen lähettämistä. Direktiivissä ei kuitenkaan kielletä hyödyntämästä direktiivin rakenteita myös kansallisesti sovellettavassa lainsäädännössä. Ei siten ole kiellettyä säätää edelleen lähettämisestä myös puhtaasti kansallisessa kontekstissa. Jotta kansallisen edelleenlähettämissäännöksen soveltamisala on selkeä, on välttämätöntä, että eduskunta selventää myös alkuperäisen lähettämisen käsitettä.

Yleisradio katsoo, että verkkolähetysdirektiivin käsitteiden implementoinnissa on noudatettava erityistä huolellisuutta, jotta vältytään oikeusriidoilta. Oikeudellinen epävarmuus aiheuttaa häiriöitä markkinoille ja haittaa markkinaosapuolille.

Kahdenkertainen korvaus

Tekijällä on oikeus korvaukseen. Korvauksen periminen siitä, mistä on jo maksettu korvaus, ei ole perusteltua. Korvauksen oikeasuhtaisuuden määrittelyssä on siis merkityksellistä, mitä oikeudenhaltijoille on jo maksettu alkuperäisestä lähettämisestä.

Edelleenlähettämiskorvauksen määrittelyssä on otettava huomioon se, että mikäli alkuperäinen lähettäjäyritys on hankkinut tv-kanaviensa sisältöön esitysoikeudet koko Suomen alueelle ja yleisölle, oikeudenhaltijat ovat saaneet jo maksun sisältöjen käytöstä. Tässä tilanteessa edelleenlähettämisestä maksettavassa korvauksessa tulee ottaa täysimääräisesti huomioon alkuperäisestä lähettämisestä maksetut korvaukset, koska ei ole kohtuullista vaatia kaksinkertaista korvausta samalle maantieteelliselle alueelle ja yleisölle suunnatusta lähetyksestä. Ylen on lähetettävä sisältönsä kaikille,

mikä tarkoittaa myös oikeuksista maksamista kaikille kotitalouksille. **Kahdenkertaisen korvauksen kiellosta tarvitaan kirjaus liikenne- ja viestintävaliokunnan lausuntoon ja sivistysvaliokunnan mietintöön.**

Edelleen lähettäminen ja perusoikeudet

Edelleenlähettämiskorvauksen oikeasuhtaisuuteen on kiinnitettävä huomiota. Kahdenkertainen korvaus ei ole kohtuullinen ja se uhkaa sananvapauden toteutumiseen liittyvää viestinnän monipuolisuutta ja moniarvoisuutta. Jos tv-yhtiöt ja tv-kanavien jakeluoperaattorit joutuisivat maksamaan yhteensä kahdenkertaiset korvaukset sisältöjen esitysoikeuksista, tämä saattaisi johtaa tv-kanavien kaapeli-tv-jakelun päättymiseen. Tämä puolestaan vähentäisi tv-kanavien julkaisemista kaikissa yksisuuntaisissa broadcasting-verkoissa ja nopeuttaisi tv-sisältöjen tarjonnan siirtymistä pelkästään laajakaistapalveluihin. Tällainen kehitys vähentäisi tv-sisältöjen tarjolla oloa niille yleisön osille, jotka eivät kykene siirtymään laajakaistavastaanottoon esimerkiksi laajakaistayhteyksien puuttumisen takia tai digiosaamisen puutteiden vuoksi.

Kahdenkertaiset korvaukset johtaisivat siten digitaalisen epätasa-arvon kasvuun ja viestinnän vastaanottomahdollisuuksien heikkenemiseen. Kiristyneen turvallisuuspoliittisen tilanteen aikana kehitys heikentäisi myös henkistä huoltovarmuutta.

Myös perustuslain 15 §:ssä turvattu omaisuuden suoja on uhattuna operaattoreiden ja tv-yhtiöiden näkökulmasta, jos lainmuutos tosiasiassa johtaa tuplakorvauksiin. (ks. myös PeVL 64/2014 vp — HE 305/2014 vp). Kahdenkertaiselle korvaukselle ei ole perusteita. Silloin kun oikeudenhaltijat ovat saaneet jo korvauksen, ei oikeudenhaltijoiden omaisuudensuoja vaarannu.

Alkuperäinen ja edelleen lähettäminen on määriteltävä selkeästi

Jotta hallituksen esityksen kohteena oleva 25 h § olisi selkeä ja ymmärrettävissä, on alkuperäisen ja edelleen lähettämisen käsitteitä selvennettävä. Selkeä rajanveto näiden käsitteiden välillä on tärkeää, jotta säästytään oikeusriidoilta ja oikeudellisen epävarmuuden aiheuttamilta markkinahäiriöiltä. **Alkuperäinen ja edelleen lähettäminen ovat siis käsitepari. Edelleen lähettämisen merkitys, sisältö ja tarkoitus on kiteytettävä määrittelemällä myös alkuperäisen lähettämisen käsite liikenne- ja viestintävaliokunnan lausunnossa ja sivistysvaliokunnan mietinnössä.**

Tekijänoikeuslain 25 h §:n ymmärrettävyyden näkökulmasta alkuperäinen lähettäminen ja edelleen lähettäminen voidaan määritellä seuraavasti. Olennaista ei ole jakelussa käytetty tekniikka vaan toiminnan luonne.

*Radio- ja tv-lähetyksen saattaminen yleisön saataville **alkuperäisenä lähetyksenä** tapahtuu lähettäjäyrityksen toimesta eli jakelijan ja lähettäjäyrityksen välisen sopimuksen perusteella lähettäjäyrityksen valvonnassa ja vastuulla. Sopimus tulee solmia alkuperäisen lähettäjäyrityksen kanssa.*

***Edelleenlähetys** on puolestaan sama ja samanaikainen lähetys kuin alkuperäinen lähetys, mutta tv-kanavan tarjoaa yleisölle jakelija. Tällöin jakelija ei ole sopinut alkuperäisestä lähettämisestä.*

Tv-kanavien jakelu kaapeli-tv-verkoissa voi olla alkuperäistä lähettämistä tai edelleen lähettämistä. Alkuperäinen lähetys on kyseessä, jos lähettäjäyritys on sopinut kaapeli-tv-operaattorin kanssa alkuperäisestä lähettämisestä lähettäjäyrityksen toimesta tai valvonnassa ja vastuulla. Tähän ei vaikuta se, harjoittaako lähettäjäyritys samojen tv-kanavien alkuperäistä lähettämistä myös jossain muussa jakeluverkossa vai ei. Alkuperäinen lähetys voi tapahtua samanaikaisesti monessa rinnakkaisessa verkossa. **Yleisradion näkemyksen mukaan tekijänoikeuslain 25 h §:ään tulee lisätä 5 momentti**, joka kuuluu näin:

Mitä edellä 1 momentissa säädetään, ei sovelleta, kun lähetys tapahtuu lähettäjäyrityksen toimesta tai siten, että lähettäjäyritys on sopinut alkuperäisestä lähettämisestä jakelijan kanssa kanssa niin, että lähetys tapahtuu lähettäjäyrityksen valvonnassa ja vastuulla.

Edelleen lähettäminen ja siirtovelvoite

Perustuslakivaliokunnan lausunnossa viitataan myös siirtovelvoitteeseen eli jakeluvelvoitteeseen. Kohdassa 23 todetaan, että jakeluvelvoitteen alaisten ohjelmien edelleen lähettämistä koskevaa tekijänoikeuslain 25 i §:ää ei ehdoteta muutettavaksi nyt arvioitavassa hallituksen esityksessä. Vaikka PeVin toteamus pitää paikkansa, niin Tekijänoikeuslain 25 i §:n siirtovelvoitesäännös on kiinteässä yhteydessä kotimaisen edelleen lähettämisen käsitteen määrittelyyn. Sama edelleen lähettäminen on kysymyksessä siirtovelvoitteen piiriin kuuluvien 25 i §:ssä tarkoitettujen lähetysten kohdalla ja siirtovelvoitteen ulkopuolella olevien tv-kanavien 25 h §:n mukaisen edelleen lähettämisen kohdalla.

EU:n satelliitti- ja kaapelidirektiivin voimaantulo ei muuttanut siirtovelvoitteen tekijänoikeudellista statusta. Satelliitti- ja kaapelidirektiivin ei katsottu estävän tekijänoikeuslain edelleen lähettämistä koskevien kansallisten säännösten voimassaoloa, vaikka direktiivi lähtökohtaisesti koski rajat ylittävää välittämistä. Satelliitti- ja kaapelidirektiivin mukainen tekijänoikeuksien lisensiointirakenteiden soveltaminen myös kansalliseen edelleen lähettämiseen oli mahdollista kansallisessa lainsäädännössä.

Osa kaapeli-tv-operaattoreista on sopinut Ylen kanssa Ylen tv-kanavien alkuperäisestä lähettämisestä kaapeli-tv-verkoissaan. Toisaalta osa kaapeli-tv-operaattoreista välittää kaapeli-tv-verkossa Ylen tv-kanavien signaalit, jotka operaattori on vastaanottanut Digitan antenni-tv-verkon lähetyksistä ilman Ylen kanssa tekemäänsä sopimusta. Koska nämä operaattorit ottavat tv-signaalin vastaan Digitan operoimasta Ylen alkuperäisestä tv-lähetyksestä ja ilman Ylen kanssa tehtyä sopimusta, niiden toiminta ei tapahtu Ylen “vastuulla ja valvonnassa” eli kyse ei ole alkuperäisestä lähettämisestä.

Digitan ja kaapeli-tv-operaattorien hoitama jakelu on alkuperäistä lähettämistä kun se tapahtuu Ylen ”valvonnassa ja vastuulla” eli Ylen ja operaattorin välisen sopimuksen mukaisesti. Ne operaattorit, jotka eivät ole tehneet Ylen kanssa sopimusta, harjoittavat tv-kanavien edelleen lähettämistä omana liiketoimintanaan.

Telelainsäädännössä siirtovelvoitetta on säännelty tekijänoikeudellisesti neutraalisti. Siirtovelvoitteen sisältävässä lainsäädännössä ei ole otettu kantaa siihen, onko kysymyksessä edelleen lähettäminen vai alkuperäinen lähettäminen. Näin on menetelty vuodesta 1987 lähtien, jolloin siirtovelvoite sisällytettiin 1.6.1987 voimaan tulleeseen lakiin kaapelilähetystoiminnasta (307/1987). Siirtovelvoite on myöhemmin sisältynyt lakiin sähköisen viestinnän palveluista, viestintämarkkinalakiin ja lakiin televisio- ja radiotoiminnasta. Näissäkään laeissa ei ole otettu kantaa siirtovelvoitteen tekijänoikeudelliseen luonteeseen.

Yleisradio Oy

Katri Olmo
Lakiasiainjohtaja